Tokaji Gróf Széchenyi István
Középiskolai Kollégium

Pedagógus neve: László Olga

Tantárgy: csoportfoglalkozás

Csoport:Koll. 6.

Téma: Árpád fejedelemtől napjainkig

Dátum: 2021.01.18.

A csoportfoglalkozás célja: A nemzeti kultúra népszerűsítése, értékek megismerése, honfoglaló őseink és az ősi magyar kultúra velünk élő emlékeinek felidézése.

A 10. század a magyar történelem fekete doboza. Az ezzel kapcsolatban ránk maradt forrásanyag kivétel nélkül külországi (idegen) híradás, és erősen tendenciózus. Pedig a 10. század (értve rajta a 895-997 közti időszakot) nagyon fontos korszaka a magyar és a közép-európai történelemnek. A magyar honfoglalás, a kalandozások, a nyugatra történő nyitás és a kelettel való kapcsolatok további ápolásának évtizedei ezek.

Honfoglaló vezérünk, Árpád 907-ben, természetes halállal távozott az élők sorából. Uralkodó leszármazottait csak mintegy 800 évvel később kezdték Árpád-háziaknak nevezni. A napjainkban az aktuálpolitika homlokterébe került árpád sávok is csak évszázadokkal Árpád halála után díszítettek először királyi címert és lobogót.

“Ezután az Úr megtestesülésének kilencszázhetedik esztendejében Árpád vezér is elköltözött ebből a világból – írja Gesta Hungarorumában, az 52. fejezet végén Anonymus. Majd így folytatja: – Tisztességgel temették őt el egy kis folyónak a forrása felett, amely kőmederben folyik alá Attila király városába. Egyszersmind ott a magyarok megtérése után a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére egyház épült, amelyet fejérnek hívnak.”

Anonymus tehát nem fejedelemként, hanem mint vezért emlegeti Árpádot. Ennek magyarázata az lehet, hogy gestája egy új haza megszerzéséért vívott csatákról, háborúról szól, amelyre azért volt szükség, mert “Szcítia földje túlontúl megtelt az ott született népek sokaságával… Akkor a választásuk arra esett, hogy majd Pannónia földjét keresik fel. Erről ugyanis a szállongó hírből azt hallották, hogy az Attila király földje, akinek az ivadékából Álmos vezér, Árpád apja származott. Ámde a hét fejedelmi személy közös és igaz értelemmel belátta, hogy a megkezdett útnak végére nem járhat, hacsak vezér és parancsoló nem lesz felette. Tehát a hét férfiú szabad akarattal és egyetértéssel vezérül és parancsolóul választotta magának, sőt fiai fiainak is a végső

nemzedékig Álmost… Majd a fent említett férfiak mindegyike Álmos vezérért – pogány szokás szerint – saját vérét egy edénybe csorgatta, s esküjét ezzel szentesítette.” Ez volt az úgynevezett vérszerződés, amely azonban nem Árpádot, hanem az apját tette meg vezérlő fejedelemnek. Csakhogy Árpád unokája, Tormás (Termecsü) más történetet mesélt Bíborbanszületett Konstantin bizánci császárnak, amikor – úgy 950 körül – nála járt. Eszerint Levedi vezért, a magyarok első vajdáját, akinek előkelő kazár nő volt a felesége, a kazár kagán fejedelmi ranggal akarta felruházni, mivel eddig ilyen rangú vezetőjük nem volt. Ő azonban nem vállalta, mondván, hogy a magyarok egy másik vajdája, Álmos nevű, vagy annak a fia, akit Árpádnak hívnak, alkalmasabb a fejedelemségre. Nos, hogy az Árpád dinasztia úgy került volna hatalomra, hogy a nála esélyesebb alkalmatlannak nyilvánítja önmagát, az nem hihető. Kétségtelen viszont, hogy a honfoglalás hadműveleteit Árpád irányította.

Az egészet pedig az teszi különlegesen érdekessé, hogy az összes ismert magyar vezérnevek közül a Levedi az egyetlen finnugor személynév, a többi mind török. Árpádé az anakronisztikus “árpácska” jelentéssel bír. De a lényeg: Bíborbanszületettnél “a kazárok szokása és törvénye szerint pajzsra emelve fejedelemmé választották” – Árpádot, és nem az apját! További fontos momentum: Álmos soha nem lépett Pannónia földjére. És nem minden történész fogadja el, hogy Erdélyben “rituálisan meggyilkolták”, mivel vereségek esetén szinte magától értetődött az addigi vezér hibáztatása, a bűnbak-képzés – ezúttal a bolgároktól és a kunoktól elszenvedett vereség miatt. Némelyek politikai indíttatásúnak tekintik a gyilkosságot.

Az viszont biztos, hogy Árpád természetes halállal halt meg, de hogy pontosabban mikor, azt nem tudni. A vízbe, illetve – később – a víz mellé temetés hagyomány volt az ősmagyaroknál. Hogy valójában hol van a sír Anonymus által megjelölt helye, az vita tárgya. “Attila városa” – ahogy Anonymus említi – kétségtelenül az általa rendbe hozott római település volt. Györffy György történész mindenesetre eléggé egyértelmű, amikor Pais Dezső véleményét, hogy az Aquincum és Óbuda közötti területről van szó, ekként egészíti ki: “A sírra épített Fehéregyháza a Táborhegyi út 14. táján volt”. *(Anonymus: Gesta Hungarorum; Európa Kiadó, Budapest 1977, 139. o.)*

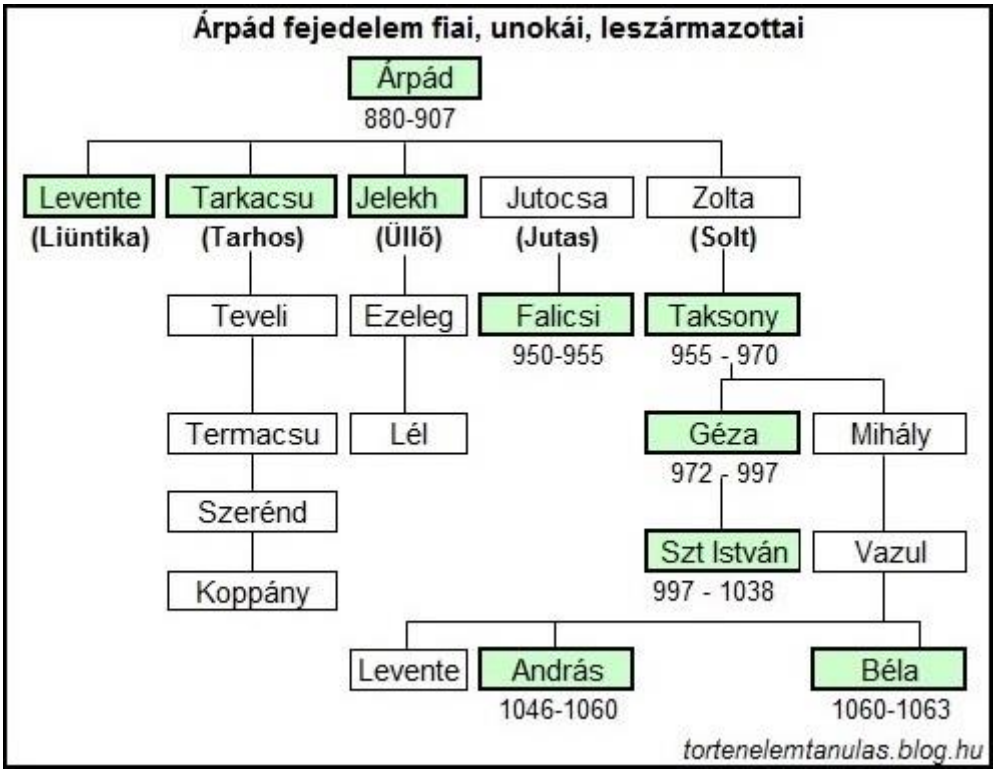

A Pannónia elfoglalását regényesen elbeszélő Anonymus 1746-ban, Bél Mátyás közreműködésével először (latinul) napvilágot látott műve a 18. század második felétől a 19. század végéig a magyarok legnépszerűbb történeti olvasmánya volt, amely nélkül Árpád fejedelem aligha válhatott volna a honfoglalási eposzok hősévé.

Ami az "árpádsávot" illeti, Árpád vezér zászlóján vagy címerén ilyenek nem voltak. Először Imre királynak (1196-1204) a pajzsán jelennek meg, ő pedig aragóniai felesége címerének mintáit vette át, ezüstté és vízszintessé változtatva az arany és függőleges sávokat. Az Árpád-házi uralkodók idején még az a fogalom sem létezett, hogy "Árpád-ház", korukat akkor a "szent királyok korának" nevezték. Az új, és ma is használatos fogalom – az "árpádsáv" terminushoz hasonlóan – a 18. században született: a kiváló történettudós Pray György és kollégái „műve".

„Az Úr 1301-ik évében Szent Félix napján András király a budai várban elnyugovék az Úrban, és eltemették Szent János evangélista egyházában, a minorita testvéreknél" – adja hírül III. András (1290–1301) halálhírét a Képes krónika.

A kortársak arról suttogtak, megmérgezték, s a merényletet olasz komornyikja hajtotta végre. Timon Sámuel a 18. század elején írt Epitome chronologiájában megerősítette ezt, és állította,

hogy Domokos tárnokmester és Demeter pozsonyi ispán felfogadott egy olasz udvarnokot a király meggyilkolására. III. András talán sejthette mi készül ellene, néhány hónappal korábban 1300 októberében mérgezett gyümölccsel ölték meg édesanyját, uralkodásának legfőbb támaszát. A király okkal rettegett attól, hogy ő is hamarosan hasonló sorsra jut, hiszen a nápolyi Anjouk ekkor már türelmetlenül várták halálát, nyíltan felléptek a magyar korona megszerzése érdekében, és nem válogattak az eszközökben. Hiába volt az uralkodó óvatos, adta parancsba, hogy minden ételt, italt pohárnoka még az asztalnál kóstoljon meg előtte, a méregkeverők kifogtak rajta. A király elé tett halat az étekfogó egy féloldalasan méreggel bekent késsel vágta fel, s ő maga a halnak abból a részéből falatozott, melyet a kés mérgezett oldala nem érintett. 1301. január 14-én éjfélkor az uralkodó kiszenvedett. Másnap megszólaltak a harangok… Ákos nembeli Ernye bán fia, István országbíró e szavakkal siratta urát: „Letört Szent István első magyar király vérének, fiú-ivadékának, törzsének utolsó arany ágacskája, s a főpapok, főurak, a nemesség és Magyarország minden rendű és rangú lakosa érzé, hogy elveszté született urát s mint Ráchel gyermekeit, úgy keseregte halálát…”

III. Andrással férfiágon kihalt a szent királyokat adó Turul-nemzetség, s új szakaszhoz érkezett a magyar történelem. Az Árpádok öröksége – leányágon – a nápolyi Anjoukra szállt, Károly Róbert hatalomra kerülésével (harmadik, közjogi értelemben érvényes koronázására csak 1310. augusztus 27-én került sor) azonban végleg nem szűntek meg a nemzeti királydinasztia kihalásáról a találgatások. Vajon III. András volt az Árpád-ház utolsó férfitagja, vagy igaz lehet, hogy élnek még leszármazottai, és vérvonala nyomon követhető? Ez a kérdés nemcsak a kortársakat izgatta, máig élénk vita zajlik erről a kutatók között. Egyes francia főrendi családok, például a Crouy-Chanel grófok az Árpádok férfiágának egyenes leszármazottjai. A családi okmányokat és okleveleket, az Árpád-leszármazottak utóéletének kérdését neves tudósok vizsgálták a múltban (Pray György, Timon Sámuel, Katona István, Schwartner Márton, Fejér György, Érdy János, Nyáry Albert, Weltner Mór), és vizsgálják napjainkban is (Zsoldos Attila, Pusztaszeri László). Tényfeltárásuk során két táborra szakadtak a kutatók…

Az egyik verzió a II. András hasonló nevű, harmadik fiától való származást tekinti hitelesnek. A másik elképzelés III. Andrástól eredezteti a Crouy-Chanel grófokat. E szerint III. András, mielőtt még 1290-ben a magyar trónra lépett volna, összeházasodott egy előkelő velencei

hölggyel, akitől két fia született: Felix és Márk, akik a franciaországi Crouy és Chanel nevű jószágot bírván, a Crouy és Chanel grófoknak nevezték magukat. E birtokokat nagyapjuk István, II. András király fia szerezte és hagyta gyermekére, aki a fiainak adományozta.

A kérdést tovább árnyalta, hogy felmerült, III. András valóban törvényes unokája volt-e II. András királynak vagy sem? (A nápolyi Anjouk nem ismerték el III. András uralmát törvényesnek, s V. István leányának, Máriának a jogán már 1290-ben maguknak követelték a magyar trónt.) A krónikákból is ismert, hogy II. András háromszor nősült: Gertrúd királyné 1213-ban történt meggyilkolása után Jolántát vette el, annak 1233-ban bekövetkezett halála után pedig 1235-ben házasságot kötött Estei Beatrixszal. II. András halálakor felesége áldott állapotban volt. IV. Béla és öccse, Kálmán herceg ekkor arra gyanakodtak, hogy a születendő gyermek házasságtörő kapcsolat gyümölcse, s őrizet alá vették mostohájukat. A királynénak szökve kellett elhagynia az országot, s gyermekének már külföldön adott életet. Az újszülött az István nevet kapta, s Velencében nevelkedett. Itt feleségül vette az előkelő családból származó Morosini Thomasinát. A házasságból 1265 táján született András fiúk, aki utóbb III. András néven magyar király lett. András herceg is Velencében nőtt fel, s még évtizedek teltek el mire személye, mint lehetséges trónutód felmerült. IV. Béla utóda idősebb fia, V. István lett, őt rövid uralkodás (1270–1272) után elsőszülött fia, IV. László (1272– 1290) követte a trónon. IV. László halála után sokan gondolták úgy, hogy a dinasztia kihalt.

Ekkor lépett színre a velencei András herceg. Még élt IV. László, amikor András a Kőszegiek hívására Magyarországra érkezett, azonban Habsburg Albert osztrák herceg foglyul ejtette. Andrást IV. László meggyilkolását követően, miután megszökött a bécsi fogságból 1290. július 23-án koronázták magyar királlyá. 1790-ben a francia Crouy-Chanel grófok, Claudius-Ferenc és Claudius-Henrik, a Dauphine tartományi királyi törvényszékhez fordultak, hogy az állapítsa meg családjuknak a magyar Árpád-házi királyoktól való leszármazását és Árpád-sávos címerük használatának jogosságát. Igazuk alátámasztására háromszáz okiratot bocsátottak a törvényszék rendelkezésére. A dokumentumok szerint „magyarországi András herceg” és a velencei Cumana Szibilla házasságából két fiú, Félix és Márk született, s a Crouy-Chanelek Félixtől és utódaitól származtatják magukat. A törvényszék a kérelemnek helyt adott, és mindkét jogcím hitelességét elismerte. Claudius-Ferenc fia, Henrik gróf, 1844-ben

Magyarországon, Pécelen telepedett le, és kérte honosítását, rangjának, előjogainak elismerését a magyar államtól. József nádor az ügyet vizsgálatra a neves tudósnak, Fejér Györgynek adta át, aki azzal cáfolta a kérvény állításait, hogy a bemutatott oklevelek egy része hamisítvány. Fejér egyetlen hiteles dokumentumot talált, a franciaországi amiens-i káptalanban őrzött iratot, amelyben Andrásról tesznek említést mint magyarországi hercegről. (1908-ban a Magyar Királyi Belügyminisztérium végül elismerte a család jogállását, amelynek azonban még Trianon előtt kihalt a magyarországi ága.)

A 20. század magyar történészeire maradt a Crouy-Chanel vérvonal eredetének tisztázása, s a kutatómunka külföldi források – a Halics–Volhíniai Fejedelemség Évkönyve és a velencei Biblioteche Marciana gyűjteményében fellelt patrícius családokról szóló dokumentumok – alapján eredményre vezettek. A Halics–Volhíniai Fejedelemség Évkönyvében András hercegről, II. Andrásnak merániai Gertrúdtól 1210-ben született legfiatalabb fiáról, halicsi fejedelemről találtak utalást. 1233-ban Halics városát ostromgyűrűbe zárták, és András a várban rekedt. Az ostromlott városban éhezés tört ki, járvány tizedelte az embereket. A várat ostromló Halicsi Danyilo azonban rokona volt András hercegnek, így szabadon engedte futni hagyta Velencébe.

A velencei Biblioteche Marciana gyűjteményében is érdekes forrásra bukkantak a kutatók. Az 1677-ben keletkezett irat a velencei patríciuscsaládok történetét dolgozta fel, ebben említették „András herceget, II. András magyar király kisebbik fiát, az elsőszülött Béla testvérét, aki Halicsban uralkodott, Velencébe menekült, ahol feleségül vette Sybilla hercegnőt, Pietro Cumani velencei szenátor lányát, aki két fiút szült, Márkot és Félixet. Márk 1266-ban Franciaországba távozott”. A két kordokumentum – a kijevi és a velencei – egymástól független, viszont egymást erősíti. Márk 1284-ben feleségül vette Catherine de Croy-t, Araines úrnőjét, Enguerran Croy leányát, és ezzel őt tekintik a Croy-ház megalapítójának. II. András Velencébe került özvegyének István nevű fiáé volt a franciaországi Croy birtok. István herceg 1271-ben halt meg. A Somme folyó fölött fekvő, Amiens melletti, Croy várbirtokot átadta fiának, a későbbi magyar királynak, III. Andrásnak. András pedig – mivel megnyílt előtte a magyar trón felé vezető út –, ezért azt 1278-ban átruházta unokatestvéreire, halicsi András fiaira. A két testvér a birtok egymás közötti megosztásáról 1282. február 9-én kelt okiratban

állapodott meg. Az okirat elején leírták a birtok megszerzésének előzményeit, ebben István hercegről mint Illustris Princeps Stephanusról emlékeznek meg, az adományozó András pedig Illustris dominus Andreasként, István szeretett fiaként szerepel. Tehát szó sem esik „nagyapánkról" vagy „apánkról". A kutatók egy része szerint ez is azt bizonyítja, hogy apjuk nem a későbbi III. András volt, hanem II. András fia, halicsi András herceg lehetett. Félix hamarabb meghalt, és az özvegye nem találta helyét a családi birtokon, és gyermekeivel együtt Chanelbe költözött. Croyban éltek Márk leszármazottai, Chanelben pedig a Félixéi. Magyarország trónjára az Árpád-ház kihalásával az Anjouk kerültek, akiknek tudomásuk volt egy még élő Árpád-házi ágról.

Félix halálakor különös pletykák kaptak lábra. Szicíliai Margit hercegnő az 1292. augusztus 28-án kelt, Félix lelki üdvéért kezdeményezett misealapítványában Félixet „kedves unokatestvérének", annak apját, az „igen kedves magyarországi András herceget" pedig kedves nagybátyjának" nevezi. (A hercegnő V. István magyar király és Kun Erzsébet második lánya, Mária és II. (Anjou) Károly szicíliai király házasságából született, s pontosan tudnia kellett, kik a rokonai. Az okirat, melyet a hercegnő szülei jóváhagyásával írt, azt sugallja, hogy az Anjouknak komolyan kell venniük a Crouy-Chanel család vérvonalát. A hercegnő az idézett okmányban azt írja, hogy Félix cselszövény következtében, hirtelen halt meg. Margit értesülhetett a sötét titokról, mely családját, az Anjoukat érintette, s a család nevében tett misealapítvánnyal próbált az őt nyomasztó lelki teher súlyán enyhíteni.

Igaza lehet a kiváló tudósnak, Érdy Jánosnak, aki 1848-ban a témában kiadott kutatásában a következő megállapítást tette: „…a római titkos tanács, összeesküvést szőtt az Árpád-nemzetség férfi tagjainak elpusztítására. Kun Lászlóval orgyilkosok végeztek, öccsét Andrást vízbe fullasztották, velencei András Félix fia cselszövény áldozata lett, Morosini Tomasinát, majd nem sokkal később III. Andrást is megmérgezték. Chembrei Guigona, Crouy Félix özvegye »homályban« nevelé Antal, András és János nevű gyermekeit, kik a titkos tanácsnak már nem voltak útjában. Hogy miért? Mert ekkor már az Árpádokkal rokon nápolyi Anjouk tehetséges tagja, Károly Róbert biztonságba érezhette magát a magyar trónon, kiváltképp azután, hogy két egészséges, uralkodásra alkalmas fiúgyermeke született. Kun László meggyilkolása után, velenceinek mondott András legitimitását amúgy sem vették figyelembe,

a magyar királyi széket örökös nélkülinek tekintették és arról a nemzet megkérdezése nélkül rendelkeztek is, ami oda mutat, hogy részint az idetódult idegenek, részint a hazának elcsábított fiai ezt suttogták országszerte: Kun László volt az utolsó Árpádfi, ama vallásos véreskü nem kötelező többé, mely szerint míg Árpád nemzetsége él, mindig abból legyen a magyar nemzetnek vezére, fejedelme." A fenti sorok az Árpád-ház kihalásának története. Maga a história vitatott. De az elvitathatatlan tény, Magyarország történelmét, és ezen keresztül a nemzeti öntudatot is nagyban befolyásolja. A nemzeti öntudat fejlődése és kialakulása az Árpád-házból indul. Magyarságunk is innen ered. Mindenképpen fontos, hogy megértsétek, Európában a magyarság egy önálló nép. Nagyon sok ember Európában Magyarországon kívül is küzd magyarságáért, holott nem biztos hogy tudják, hogy mi az Árpád-ház, magyarságunk története. Ahhoz, hogy ezeknek az embereknek a hitét táplálni tudjuk, segíteni tudjunk nekik, először magunkban kell tisztáznunk dolgainkat. Ehhez próbáltam meg néhány gondolatot adni.

A szövegben fellehető régies, ismeretlen szavaknak nézzetek utána!